

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MADANIYAT VAZIRLIGI
O‘ZBEKISTON DAVLAT KONSERVATORIYASI HUZURIDAGI
BOTIR ZOKIROV NOMIDAGI MILLIY ESTRADA SAN’ATI INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

**O‘zDK huzuridagi Botir Zokirov
nomidagi Milliy estrada san’ati
instituti rektori**



A. Mansurov

2024 -yil “30” avgust

Ro‘yxatga olindi: № BD 60211000-1.19

MUSIQIY TANQIDNING ILMIY ASOSLARI

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000 - San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	210 000 - San’at
Ta’lim yo‘nalishi:	60211000– San’atshunoslik (musiqashunoslik)

Toshkent – 2024

MUSIQIY TANQIDNING ILMIY ASOSLARI
FANINING O'QUV DASTURI

Fan/modul kodi MTIA1204		O'quv yili 2024-2025	Semestr 5-6	ECTS-Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2	
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Musiqiy tanqidning ilmiy asoslari	60		60	120
2	I. Fanning mazmuni Musiqiy tanqid sohasining maqsadi - madaniy hayotimizda kechayotgan jarayonlarni aks etiribgina qolmay, balki, bir muncha keng ma'noda jamiyatimizni ma'naviy-ma'rifiy poklanishidagi ilg'or kuch sifatida o'rin tutadi. Fanni o'zlashtirishdan kelib chiqadigan vazifalar - san'atshunos talabalar turli yo'nalishlarda bilimlarga ega bo'lganliklarini namoyish etishlaridan iboratdir. Talabalar musiqiy tarixiy jarayonini tanqidiy nuqtai nazardan baholash, har bir zamonda madaniyat va san'atga nazar tashlaganda ijodkor shaxsning rolini belgilash, madaniy tizimiga oid shakllarni ajrata olish, kelajagini ilmiy asosida prognozlashtirishni o'rgatishdan iborat. «Musiqiy tanqidning ilmiy asoslari» fani bo'yicha o'qitish jarayonini quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi: - musiqiy tanqidning ob'ekti, mazmunini ta'riflab berish, boshqa gumanitar fanlarga nisbatan uning o'ziga xosligini belgilay olish; - madaniyat sohasida tanqid ko'rinishlarini ajrata olish, madaniyat tanqidchiligi metodologiyasini va metodlarini qo'llay bilish; - musiqiy tanqidning ilmiy asoslari faniga oid asosiy tushunchalar va ma'nolar tizimini o'zlashtirish: musiqiy tanqid ob'ektlari, g'oyaviy va estetik tamoyillari, musiqiy tanqidiy janrlari doirasi, tasnifi va tavsifi, zamonaviy musiqiy tanqid va jurnalistikaning dolzarb muammolari va b. II. Asosiy qism Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi Kirish 1-mavzu: Musiqiy tanqidning ilmiy asoslari fanining mohiyati Musiqiy tanqidning ilmiy asoslari faninig maqsadi – talabalarda yuqori madaniyatli jamiyatini qurishda tanqidiy nuqtai nazarlar muhimligi, bu sohada zarur bilimlarni egallashlari, madaniy jarayonlarini ko'rib chiqishda tahliliy fikr yuritish ko'nikmalarini hosil qilishdan iborat. Odamlar tarixida tanqidiy munosabatlar tizimlari hamda ular o'z ichiga				

qamrab olgan madaniy tizimlari, xalqaro siyosatda madaniyatning o'rni, xususiyatlari, jarayonlari va shartlarini ilmiy va amaliy jihatdan tadqiq qilish, tanqidiy fikrlarni amalga tadbiq etish usullari kurs ob'ekti sifatida belgilangan.

2-mavzu: Musiqiy tanqid fanining ijtimoiy fanlar tizimidagi o'rni

Musiqiy tanqid tarixi fanining metodologiyasi va nazariyasi. Umumiy tanqidchilik bilan chambarchas bog'liq tomonlari. Ma'naviy qadriyatlar va musiqiy tanqid. Tadqiqot olib borishida ijtimoiy fikrlarning ahamiyati.

3-mavzu: Musiqiy tanqidva jurnalistika sohasi o'tmish va zamonaviy musiqiy jarayonlar kesimida

Musiqiy tanqid va jurnalistika sohasini avvalgi davr ijodiy jarayonlar bilan bog'liqligi. Antik davr mutafakkirlarining musiqiy- tanqidiy qarashlari: Platon, Aristotel, Aristoksen va boshqalar: sharq olimlarining qarashlari: Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino;Sharq va G'arb musiqiy tafakkur orasida farq, tahlillar, izohlar. Uyg'onish davri musiqa tafakkuri (mazkur davrning chegaralarining o'rnatilishida muammolar).Klassitsizm va romantizm davri musiqa tanqidi rivoji.(I.Kant (1724-1804), I.Gyote (1749-1832), G.Gegel (1770-1831), G.Geyne (1797-1856), F.Nisshe (1844-1900) va ularni tanqidiy qarashlari. Romantik kompozitorlarning tanqidiy faoliyati (F.List, G.Berlioz, R.Shuman, R.Vagner va b) Rossiya musiqiy tanqidiy tafakkur rivoji (A.Serov, V.Stasova, A.Soxor, B.Asafevdan to Yu.Kremlyovning «musiqa haqidagi uylari»). XIX asr ohiri - XX asr boshlarida O'zbekiston musiqiy tanqid rivoji. Sharq, jumladan, o'zbek musiqasi haqida Furqat, Muqimiy, Xamzy, Fitrat, Cho'ipon, Zafariy qarashlari.

4-mavzu: Ijodkor shaxs, jamiyat va musiqiy tanqid

Ijodkor inson, shu jumladan musiqachi toifasidagi odamning vujudga kelishi. Uning turli tarixiy davrlarda tutgan o'rni. Musiqa ijodi bilan kasb sifatida mashg'ul bo'lgan insonlarning tanqidga munosabati. O'zbekistonda ijodkorlikni ravnaq topishiga amalga oshirilayotgan ishlar.

5- mavzu: Badiiy va musiqiy tanqid (tanqidning nazariy masalalari)

«Tanqid» so'zining ma'nosi. Badiiy tanqid uslublari haqida. Musiqiy tanqid-badiiy tanqidning bir bo'lagi. Musiqiy tanqid vazifalari. Ijodiy faoliyatning turli ko'rinishlari - tanqid ob'ektlaridir Tanqidida vorislik an'anasi. Asosiy xususiyatlari (tezkorlik, hozirjavoblik, ijtimoiy-qarashlar aniqligi, nazariy-g'oyaviy tayanchi, yuqori mazmundorligi, estetik baholash mezonlari).

Bahs-badiiy tanqidning etakchi uslublari biri. Ortodokslik-tanqid yo'lidagi to'g'on. Tanqidida an'ana va zamonaviylik masalasi.

6- mavzu: Musiqiy tanqid tavsifi

Musiqiy tanqidni o'ziga xosligi. Musiqiy tanqid tushunchasi. San'at mohiyatini aks etishda muayyan metodologiyaga asoslanishi. Musiqiy tanqid turlari: ommabop, keng doiradagi kitobxonlarga mo'ljallangan maqolalar (asosan ro'znomalar orqali nashr yuzini ko'rishi); musiqa havaskorlari doirasi uchun yozib mo'ljallangan maqolalar (musiqiy haftanoma, «yupqa» jurnallarda chop etilishi); professional san'atkorlar doirasi uchun maqolalar («qalin» va «maxsus» jurnallarda nashr etilishi); san'at sohalarining maxsus yo'nalishini yorituvchi, mutaxassislikga doir maqolalar. Musiqiy-tanqidiy janrlarni nashriyot faoliyati bilan bevosita bog'liqligi.

Musiqiy tanqid xususiyatlari. Ob'ektlarining xilma-xilligi. Tahlil etilayotgan mavzuiga ko'ra tanqid turlari: tahliliy-tadqiqiy, axborot beruvchi, ommaviy-targ'ibot vazifasini o'taydigan tanqid turlari.

7-mavzu: Musiqiy tanqid turlari

Musiqiy-tanqidiy janrining xilma-xilligi. Tasniflanish sabablari: musiqiy janrlarni ko'pligi, oldiga qo'yilayotgan ma'lum maqsad va vazifalar, nashr tashkilotining xarakteri bilan belgilanishi.

8- mavzu: Musiqiy-tanqidiy janrlarini tasniflanishi

Musiqiy janrlarni nashriy tavsifi bilan o'zaro aloqadorligi. *Musiqiy tanqidchi va taqrizchi haqida.* Musiqiy-tanqidiy asarlarning yozma uslubi. Maqola janr sifatida. Ko'pincha nashrga chiquvchi barcha materiallar maqola nomi bilan ataladi. Shu nuqtai nazardan maqolalarni turlarga ajartilishi:

- *maqola- tasavvur*
- *muammoli maqola,*
- *munozarali maqola,*
- *ko'ngil ochar maqola,*
- *maqola-munosabat,*
- *mualliflik maqola.*

9- mavzu: Musiqiy-tanqidiy janrlar

«Anons» - axborot beruvchi janr. Uning vazifalari (usiqiy hodisa haqida ma'lumt berib, uni birgalikda o'tkazishni chorlovchi maqola turi).

«Annotatsiya»- kitob, qo'lyozma, monografiya, maqola, patent, film va boshqa nashrning qisqacha mazmuni va tavsifi.

«Xronika» - voqeiyliklarni tartib ravishda namoyon qilish (musiqiy hayot xronikasi, xronikali chizg'ilar, xronikali sharx). Janrning axborot beruvchi xarakteri (dalillarni konstatatsiyasi). .

«Taqriz» - ilmiy, badiiy-adabiy tanqid turi bo'lib tahlil va baholash vazifasini bajaradi. Og'zaki va yozma turlari. Taqriz ob'ektlari (turli konsertlar, spektakllar, radio va tele ko'rsatuvlar, kitob yoki nota nashrlari, ijro uslubi, talqinlar. yangi audio, CD-albom va yozma likobchalari va b.) hajman katta bo'lmagan,

ko'pfunksional opus. Axborot beruvchi, ta'lim -tarbiya, ma'rifatchilik funksiyalari.

«*Intervyu*» - gazeta-jurnal publitsistikasining janri o'rnida matbuot xodimi (jurnalistning) san'at namoyondasi (ijrochi, kompozitor, dirijor, rejissyor, xonanda, artist, musiqashunos, xoreograf va b.lar) bilan ma'lum masala bo'yicha o'tkazgan suhbat turi. Uning savol-javob shakli.

«*Suhbat*» (munozarali suhbat) - intervyu janriga yaqin bo'lib bunda ikkita yoki bir nechta suhbatdoshlar ishtrok etishini nazarda tutadi. Jurnalist tamonidan suhbat ishtrokchilarini individualligini ochib berish mohiyati. Tele va radio eshittirishlaridagi farqli tamonlari.

«*Tanqidiy maqola*» - taqrizga nisbatan birmuncha chuqur tahlili va ma'noligi bilan farqlanishi. Tahliliy kuzatuvlarga boy, keng ko'lamli fikr-mulohazaga ega, mustaqil va original bayon qilish uslubi. Hajman kattaligi. Qo'yilayotgan masalalarni maxsus kasbiylik darajasi javob berishi. Konsepsiya. Yozish metodlarining kengligi va individualligi. Ob'ektlari (konsert, spektakl tele-radio, eshittirishlar, kinofilmlar, yangi asarlar va b.lar haqida)

«*Muammoli maqola*» - ma'lum murakkab, ziddiyatli vaziyat yoki xolatni o'rganishga bag'ishlanadi. Muammoga baxo berilib uning paydo bo'lish ildizlari, ularni echish yo'llari belgilanadi. Ko'pincha muammoli maqola madaniyat va san'atning jiddiy masalalarni qamrab olib "hayotdan olinadi". Muammoli maqola matnida ma'lum muammoni echish borasida samarali yo'llar ochib beriladi

«*Ijodiy portret*» - monografik maqola turi (ijrochi, ijodkor). Uni taqrizdan farqi.

«*Feleton*» - murakkab va o'ziga xos jurnalistik janr turi. Yozuvchiga qo'yilayotgan talablar (yuqori darajadagi badiiy tili, leksikasi, kuzatuvchangligi, zukkoligi, o'zga-xosligi, taqqoslab- solishtirish qobiliyati va b). Feletonni maqsadi san'at olamida kulgu niqobi orqali salbiy hodisa, bachkanalikni fosh etib tanqid qilishdir.

10-mavzu: Hozirgi zamon musiqiy tanqid va jurnalistika muammolari

Zamonaviy musiqiy tanqidning ekologik funksiyasi. Jahon musiqiy tanqidchi va jurnalistikaning vazifalari. Musiq va tanqidchiligining ommaviy axborot vositalardagi o'zni va mavqei. Kasbiy darajasiga javob beruvchi mutaxassislarni tayyorlash masalasi.

11-mavzu: Jurnalistikada etika masalalari

Zamonaviy jurnalist shaxsi xususida (intellektual dunyoqarashi, ijodiy kamrovining kengligi, ichki va tashqi madaniyati, qarashlarning qattiqligi, tafakkuri). Kasbiy va insoniy e'tiqod.

12-mavzu: Zamoniy musiqa madaniyati va yoshlar o'rtasida tanqidning ahamiyati

Xorijiy mamlakatlarda yoshlar orasida musiqiy tanqidning o'rni. O'zbekiston yigit-qizlarining musiqiy intilishlari va ularning tanqidga munosabati tahlili. Yoshlarning dunyoqarashini shakllantirish, yo'naltirish va tarbiyalash yo'llari.

13-mavzu: Sohaning dolzarb masalalari, bugungi kun muammolari

O'zbekistonda musiqiy tanqid va jurnalistika sohasini rivoji. O'zbek musiqashunosligi, san'atshunosligida mavjud muammolar, mavjud salohiyatlardan kam foydalanilayotganligi va b.

III. Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakl va mazmuni

Mustaqil tahlimni tashkil etishda mazkur fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish mumkin:

- darslik, o'quv qo'llanma, maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha fanlar boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- avtomatlashtirilgan o'rgatuvchi nazorat qiluvchi tizimlar bilan ishlash;
- yangi musiqiy texnik vositalar va texnologiyalarni o'rganish;
- talabaning ilmiy tekshirish (ijodiy) ishlarini (TITI) bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari yoki mavzularini chuqur o'rganish;
- faol o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari (ishbilar o'yinlar, diskussiyalar, seminarlar, kollokviumlar va b.).

Mustaqil tahlimni tashkil etishning mazmuni axborot-tahlim resurslaridan, ta'lim muassasasida mavjud kutubxona, fonoteka va videoteka jamg'armasidan, reyetoriylardan, o'quv laboratoriyalari, ovoz yozuvi studiyalari, teleradikom'aniya kanallari va kontsert zallaridan unumli foydalanishdan, bajarilgan ishlarning tahlilini bayon etishdan iboratdir. Mazkur fanning xususiyatlaridan kelib chiqib kasbiy mahoratni rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan vazifalarni maqsadli amalga oshirish ham nazarda tutiladi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar:

Mustaqil ta'limni tashkil etishda mazkur fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish mumkin:

- darslik, o'quv qo'llanma, maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar) bo'yicha fanlar boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- avtomatlashtirilgan o'rgatuvchi nazorat qiluvchi tizimlar bilan ishlash;

**MUSIQIY TANQIDNING ILMIY ASOSLARI
FANINING O'QUV DASTURI**

	<ul style="list-style-type: none"> - yangi musiqiy texnik vositalar va texnologiyalarni o'rganish; - talabanning ilmiy tekshirish (ijodiy) ishlarini (TITI) bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari yoki mavzularini chuqur o'rganish; - faol o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari (ishbilar o'yinlar, diskussiyalar, seminarlar, kollokviumlar va b.). <p>Mustaqil ta'limni tashkil etishning mazmuni axborot-ta'lim resurslaridan, ta'lim muassasasida mavjud kutubxona, fonoteka va videoteka jamg'armasidan, repetitoriylardan, o'quv laboratoriyalari, ovoz yozuvi studiyalari, teleradiokompaniya kanallari va konsert zallaridan unumli foydalanishdan, bajarilgan ishlarning tahlilini bayon etishdan iboratdir. Mazkur fanning xususiyatlaridan kelib chiqib kasbiy mahoratni rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan vazifalarni maqsadli amalga oshirish ham nazarda tutiladi.</p> <p>Mustaqil ish televideniya, radio, ommaviy matbuotlarga maqolalar, dasturlarni tayyorlash va yozish jarayonida bilimlarni o'zlashtirib olish nazarda tutiladi</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Filarmonik konsert turlariga taqriz; b) O'zbekiston musiqa tanqidchiligi sohasi muammoalari; v) Ijodiy portre janri va uning o'ziga xosligi
3	<p style="text-align: center;">V. Ta'lim natijalari /Kasbiy kompetensiyalari</p> <p style="text-align: center;">Talaba bilishi kerak:</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: Davlat ta'lim standartlarida belgilangan bilim, malaka va ko'nikmaga ega bo'lishi nazarda tutiladi, xususan:</p> <ul style="list-style-type: none"> – san'atshunoslikda tanqidchilik asoslari; – badiiy va musiqiy tanqidchilik; – musiqiy tanqidchilikning janr va turlari; – O'zbekistondagi hozirgi zamon musiqiy tanqidchiligi haqida tasavvurga ega bo'lishi; – etakchi tanqidchilarni ishlarini; – tanqidchilik maktablarini; – dolzarb masalalar va muammolarini bilishi va ulardan foydalana olishi; – tanqidchilik janrlarga oid -xronika, ijodiy portret, muammoli maqola, taqriz, annotatsiya yozish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak;
4	<p style="text-align: center;">VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish;

	<ul style="list-style-type: none"> • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p> <p style="text-align: center;">Oraliq va yakuniy nazorat uchun talablar.</p> <p>Talabalar bilimini nazorat qilish o'quv rejaga muvofiq belgilangan. Oraliq va Yakuniy nazorat o'tkaziladi.</p> <p>Oraliq nazorati – reja asosida o'tilgan 5 ta mavzu doirasida test ko'rinishida yoki uchta savoldan iborat yozma ish shaklida o'tkaziladi.</p> <p>Yakuniy nazorat – reja asosida o'tilgan barcha mavzular doirasida tuzilgan savollarga og'zaki tarzda javob berish (biletlar uchta savoldan iborat bo'ladi va qo'shimcha ikkita savol berilishi mumkin).</p>
6	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Янов-Яновская Н. Узбекская музыка и XX век. Т., 2007. 2. Гулзарова. И.Методология музыкальной критики. Т., 2020. 3. Бронфин Е.Н. Методика курса музыкальной критики. М., 1988. 4. Фомин В. Музыкальная жизнь как проблема теоретического музыкознания. М., 2003. 5. Музыкальная критика в Узбекистане. Т., 1984. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мирзиёев Ш.М. Буйук келажегимизни мард ва олийжаноб халкимиз билан бирга кураамиз. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017. - 488 б. 2. Мирзиёев Ш.М. Еркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо етамиз. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига кириш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палатасининг кўшма мажлисидаги нутқ. – Т.: “Ўзбекистон”, 2017. - 32 б. 3. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш-юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маъруза. 2016- йил 7-декабр. Т.: “Ўзбекистон”, НМИУ, 2017. 32. 4. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегияси. (электрон версияси)

MUSIQIY TANQIDNING ILMIY ASOSLARI
FANINING O'QUV DASTURI

	<p>5.Бронфин Йе.Н. О современной музыкальной критике. М., 1977. 6.Нестев И. Век нынешний и век минувший. Статьи о музыке. М. 1986. 7.Гелине Л. Музыка и критика: контакты и контрасты. М., 1978 8.Гулзарова И.С. Е.Азимов дирижор. Т., 2014. 9. Плунийан В.З. Молодому поколенийу от музыкального критика. Т.,2011 10. Ғофурбеков Т.Б. Мусика менинг борлигим. Т., 2017.</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbalari</p> <p>1. http://www.youtube.com 2. http://b2c.uz/catalog/youth/uz/musiq 3. www.musika.uz 4. http://portasound.ru/music-search/musiq-olami</p>
7	<p>O'zDK huzuridagi B.Zokirov nomidagi Milliy estrada san'ati instituti Kengashida muhokama yetilgan va tasdiqlangan 2024- yil "30" avgust dagi 1 -sonli bayonnoma</p>
8	<p>Fan/modul uchun mas'ullar: N.Amanova- "Musiqiy nazariy va tarixiy fanlar" kafedrası dotsenti, s.f.f.d (PhD) N.Xamdamova-"Musiqiy nazariy va tarixiy fanlar" kafedrası mudiri, s.f.f.d (PhD)</p>
9	<p>Taqrizchilar: Abdullaev R.S.— O'zDK professori, s.f.d. Azimova A.N.— O'zDK professori, s.f.d.</p>